

Автором делается попытка раскрытия сущности основных детерминантов распространения феномена авитальности в контексте социальных трансформаций украинского общества конца XX – начала XXI столетий.

Ключевые слова: (пост)современность, авитальность, стабильное развитие, кризис идентичности, виртуализация общества.

Ukrainian day-to-day realities during past decades within trends of the slithering away world give disappointing facts – Ukrainians are increasingly alienated from the society and attaching to different forms of extreme behavior and in fact shorten their lives deliberately. Most scientists usually start looking for the ways to interrupt this negative trend in their studies with the analysis of the family crisis, social and economic state of the society, paying no attention to the philosophical reflection of the elusive, on the one hand, and powerful, on the another hand, trends that can be combined into one of the reality's phenomena - avitality.

This article is aimed to selecting factors causing avitality phenomenon in the modern society. While achieving this goal, the author has determined that a group of factors (thanatological Renaissance, drawing of the certain scientific concepts' statements from the context, virtualization of the society, total crisis of the personal identity) determines the outpouring of the person's avitality. The researchers note that a modern individual is manifested a deliberate unwillingness to live, but without the conscious objective to end his/her own biological and social functioning. Post(modern) people have gradually being formed obvious desire to limit their social, psychological and biological existence, which reflects as the advantage of internal avital trends over vital ones, resulting in the expectation syndrome and chronic fatigue life - «taedium vitae». As for the future of social and philosophical avitality reflection its scientific relevance seems to require thorough and detailed studies by the representatives of the Ukrainian humanities.

Key words: (post)modernity, avitality, stable development, identity crisis, virtualization of a society.

Проблемна ситуація. У транзитивні епохи (а (пост)сучасність є однією з них) втеча від занадто складного та зістареного світу, що втратив метафізичні ідеали, стає особливо актуальною. Причиною втечі можна назвати те, що суспільство, безупинно розвиваючись, встановлює свої власні закони, норми, цінності, правила функціонування, які змушують індивідів або наслідувати їх, або пручатися всіма можливими варіаціями поведінки – від пасивного уникнення до активної боротьби з нав'язуваними суспільством зразками. Українські реалії останніх десятиліть в рамках цієї тенденції дають невтішні дані – українці все більше відчужуються від суспільства та долучаються до різних форм екстремальної поведінки й, майже свідомо, вкорочують собі життя. Ентоні Гіденс, характеризуючи особливості суспільства доби (пост)сучасності, зазначив, що в процесі еволюції світ не тільки не став більш «керованим», але й взагалі вийшов з-під контролю й «вислизає з рук». Підсумками «вискальзування світу» стає втрата сенсу та цінності людського життя й, як результат, поширюються деструктивні форми життєдіяльності (комп'ютерна залежність, глибоке занурення у віртуальну реальність, зниження комунікативної та соціальної активності у зв'язку із самоізоляцією, формування порушених стереотипів поведінки й невірне сприйняття екстремальних дій «супергероїв» фільмів і комп'ютерних ігор). Пошуки шляхів гальмування цієї негативної тенденції в більшості розвідок вчених розпочинаються, як правило, з аналізу кризи сімейної інституції, соціально-економічного стану суспільства, а не з філософської рефлексії наявності важко вловимих, з одного боку, а, з іншого, достатньо потужних тенденцій, які можна об'єднати в один з феноменів реальності – авітальність – дефіцит життєвої енергії та бажання до обмеження життя. К. Г. Юнг колись попереджав, що «ми обов'язково повинні визначати, що маємо на увазі, коли вживаємо той або інший термін, інакше ми будемо говорити незрозумілою мовою» [8, с. 49] й, відтак, аналіз цього феномену вимагає комплексного й детального аналізу детермінант, що викликають поширення цього феномена в соціумі. Таким чином, метою даної публікації є - визначення факторів, що спричиняють появу та розгортання явища авітальності в дискурсі сучасного суспільства.

Ступінь вивчення питання. Особливості буття людини в інформаційного суспільстві розглянуті У. Беком, Ж. Бодрійяром, М. Кастельсом, О. Тофлером, а також у роботах О. Антипіної, В. Іноземцева, М. Заковоротної. Величезне значення для філософсько-антропологічного розуміння сутності деструктивних процесів сучасного суспільства мають роботи Ж. Батая, С. Берна, Ж. Дерріди, Н. Фарбероу, З. Фрейда, Е. Фромма, М. Хайдеггера, С. Шнейдмана й ін. В останні десятиліття в англійській літературі з'явилися праці дослідників, які намагаються дати всебічний аналіз процесу саморуйнування людини через категорію ментальності. Західні

вчені, які занепокоєні тенденцією падіння життєздатності та продуктивності життя людини використовують у своїй термінології поняття «anti-life mentality». Можна зазначити, що ця лінія сучасних досліджень презентована в основному теологічним напрямком філософського дискурсу, критиками неолібералізму та супротивниками абортів (папа Римський Іоанн Павло II, Р. Алкорт, Г. Кришталь, К. Пазол та ін.) [4; 10]. Концептуальна частина трактування «anti-life mentality» в англійських джерелах варіюється від ідеології «baby-free» стилю («Children are a burden to adults» – в пер. «діти обтяжують дорослих»), що є основою поширення контрацептивної ментальності до формування радикальної ідеології необхідності зменшення кількості людей («People are a burden to the planet» – «люди обтяжують планету»), що для деяких індивідів стає самовиправданням при вбивствах або соціальному самознищенні, саморуйнуванні, аутоагресії. На наш погляд застосування терміну «anti-life mentality» має дещо жорстокий по відношенню до соціуму та індивідів сенс, адже, цей термін метафорично можна назвати «ментальністю евгеніки». Більш доцільним з позиції гуманності та цінності особистісної індивідуальності є застосування терміну «авітальність», як алгоритму, що проявляється в умінні обирати спосіб існування, який проявляється у відсутності життєвої енергії або нездатності до життя (П. Тілліх означив це як відсутність «мужності бути») в умовах сучасного соціуму.

Незважаючи на доволі обширну західну джерельну базу, присвячену проблематиці «anti-life mentality», й на переконливу актуальність вирішення проблеми поширення в українському суспільстві подібних негативних тенденцій, що давно турбують науковців, феномен авітальності, яким можна пояснити масштабність поширення явищ самовідчуження та самодеструкції в останній десятиліття, до цього моменту не набув цілісного концептуального бачення й дослідниками робляться лише перші кроки (форми авітальної активності розглядають Ю. Вагін, Л. Карелін, Г. Пілягин).

Виклад основного матеріалу. Світ доби (пост)сучасності характеризується як так званий «турбулентний час», час фінансово-економічної й політичної нестабільності та кризи. У. Бек стверджує, що сучасна людина живе «в породженому суспільством модерна суспільстві високого, історично безпрецедентного ризику», окреслив подібний стан, як стан «між небом і землею», «проміжний період» [1, с. 25]. Це стан суспільства коли у більшості осіб втрачені життєві орієнтири та опора й в якому панує «колективне нанесення шкоди самим собі» (kollektive Selbstschädigung) [1, с. 27]. На рівні індивіда це проявляється як ситуація невизначеності, адже індивіду «ніякі умовності, традиції та цінності не говорять, що потрібно робити. І він не знає навіть, що він, по суті, хоче робити» [2, с. 312]. Як результат, індивід в подібній ситуації втрачає координати своєї екзистенції й у нього йде зниження рівня натиску і сили життя при розростанні орієнтації на смерть у всіх її різновидах та формах. Іншими словами відбувається падіння рівня вітальності (життєздатності) людства.

В кожному історичному епоху людина по-особливому сама від себе прихована, сама для себе є загадкою. І відповідним чином, по-особливому шукає відповіді на вимогу, що звучить з глибокої давнини – «Пізнай себе». Турбулентне життя, основою якого є зовнішній та внутрішній стосовно людини хаос, вимагає від людини – «Пізнай себе!», проясни власну життєву позицію, як екзистенційно орієнтовану між полюсами «добро» та «зло». Ситуація відповіді обтяжує те, що зовнішній Хаос стає хаосом внутрішнім, і, навпаки. Людина в подібному стані намагається перейняти ту модель (вразок) поведінки, яка спрости існування завдяки заданій ззовні системі життєвих орієнтирів. Проте жодна модель не гарантує, що вона буде відповідати індивідуальним особливостям особистості, бо суспільство намагається винайти універсальну модель.

На конференції «Життєздатність Росії» (1996) одним з важливих питань обговорення було визначити що являє собою вітальність як соціальна категорія. В підсумку конференції було зазначено, що вітальність – це особливості ціннісно-значеннєвої організації життєвого світу, життєстійкість, суверенність, працездатність, мобілізаційний потенціал, рівень саморегуляції, орієнтація людини на певну якість життя. Іншою рисою вітальності було визначено пристосованість людей до того соціального порядку, в рамках якого вони існують, й, одночасно, це здатність людей пручатися цьому порядку. Окрему позицію в підсумках конференції зайняв висновок про феномен патологічної вітальності. Під останньою вирішено було розуміти вітальність, що може мати руйнівний характер, коли її носій загрожує іншому життю, собі (як приклад – провокування військових дій в яких людина може загинути і сама). Проте, на нашу думку, з метою усунення певних непорозумінь, щоб не було такої ситуації як ситуацію з розведенням понять «Природа» та «природа» в кінці XVI – XVII століттях, коли сенс надрукованого змінювався через неухважність наборщика тексту, краще при розгляді патологічної вітальності застосовувати термін «авітальність».

Період Модерну ознаменувався перетворенням ідеї життєвої активності в життєву ідеологію. Це супроводжувалося наростанням темпу й ритму життя, а також й новою легітимізацією

насильства як самореалізації «більш вітального» індивідуума (особливо коли мова йшла про «історичних індивідуумів»). Підступи до Постмодерну та (пост)сучасності виявилися відзначені реакцією на ідеологію вітальності, що панувала багато десятиліть: численні субкультурні й соціальні рухи, що протестували проти вітальності індустріальної ери, що веде до насильства над природою, до хіпі, які прагнули мінімізувати будь-якого роду активність, - поставили під сумнів самоочевидні переваги активного, діяльного відношення до життя. Буденна свідомість дуже безпосередньо взяла все це на озброєння й легітимізувала споглядальність, відстороненність, відчуженність як норми життя.

Для сучасного індивіда авітальність – це певний стиль життя, що проявляється у й балансуванні на межі життя та смерті, через суб'єктивну нездатність існування в умовах швидких соціальних трансформацій. Це проявляється не лише в ризикованій поведінці й суїцидах, але й у відчуженні від суспільства, що можна означити як соціальна смерть. Проводячи аналіз феномена авітальності в сучасному суспільстві, нам здається доцільним виділення таких факторів її зародження та поширення:

1. «Танатоорієнтовний ренесанс» – масштабне розростання концептуального наповнення наук, об'єктом вивчення яких є смерть (філософія смерті, суїцидологія, танатогнозія, танатологія, танатопсихологія, тифоаналіз та ін.) й поширення моди на смерть. Танатоорієнтовні практики не є чимось новим в філософському дискурсі. Ще діячі Античності вносили свою лепту в цю сферу людської активності. Так, стоїки говорили, що смерть – найважливіша подія життя й навчитися добре жити - це значить навчитися добре вмирати. Добре відомими є слова римського діяча Цицерона: «Зміст занять філософією – підготовка до смерті» і Сенеки: «Тільки перед обличчям смерті по-справжньому народжується людина». Але останні десятиріччя ознаменувалися не тільки розгортанням концепцій, що так чи інакше стосуються питань життя та смерті, але й популяризацією серед масової аудиторії вижимків цих концепцій в друкованих та електронних джерелах. Певну роль це зіграло в поширенні молодіжних субкультур (готи, емо, сатаністи та ін.), що проявляють підвищену цікавість до окультних елементів та смерті й пропагують задоволення від того, що людина ближче до смерті, ніж до життя. Необмежений доступ також надав непідготовленим до сприйняття подібної інформації реципієнтам інформаційну базу, створивши основу для вируючої «моди на смерть» (збільшення повідомлень в ЗМІ, основною темою яких є чиясь смерть - споживачам не цікава людина доки вона жива, людині необхідно померти - і тижнями телебачення буде транслювати передачі та сюжети їй присвячені, а кінематограф, популяризуючи танатоцентровані практики, постійно пропонує глядачів нові фільми) та зародження «індустрії смерті».

2. Поширення вирваних з контексту фрагментів концепції «Сталого розвитку», як основи формування ідеології різного роду життєвих обмежень. З появою цієї концепції почалася бурна дискусія щодо її сенсів, адже проблематика сталого розвитку достатньо серйозна, проте дуже розмита. Відомий російський академік М. Моїсєєв указував на можливість інструментального використання теорії сталого розвитку, у якості камуфляжу суспільства споживання. Крім того, М. Моїсєєвим було зазначено, що переклад терміну «sustainability» на російську мову не відповідає тому сенсу, який цей термін насправді має, а саме, замість «усталеність», треба використовувати «допустимість». Трансформувавшись у поняття «розвиток», він народився як науковий термін й породив термін, що швидко ввійшов у лексикон, «sustainable development», який поступово набув політичного контексту. Назвемо, три головні болючих питання сталого розвитку, що так чи інакше впливають на вибір стилю життя сучасної людини:

а) Неможливість обійтися без невідновлюваних природних ресурсів. Людство навряд чи зможе в недалекому майбутньому обійтися, насамперед, без мінеральної сировини: нафти, газу, вугілля, металів, будівельних матеріалів, компонентів для виробництва мінеральних добрив і багато чого іншого. І навіть для того, щоб задіяти альтернативні джерела енергії, людству необхідні невідновлювані ресурси – насамперед для будівництва об'єктів енергетики. Наприклад, кремній для створення сонячних батарей – теж невідновлюваний мінеральний ресурс. Більше того, кремнієве виробництво є «екологічно брудним». Подібних прикладів можна навести чимало. Таким чином, усе екологічно чисте має «екологічно брудну» сторону, а все стійке – нестійку, й тут немає однозначних та простих рішень.

б) Прагнення людей до росту споживання й матеріального благополуччя в комбінації з різкою економічною нерівністю. Взагалі, постійно зростаючі потреби сучасної людини з постулатами сталого розвитку складно примирити. Також, питання має гострий соціально-економічний аспект, адже сучасний світ - це різка нерівність й між людьми, і між країнами, а, відтак, і кількістю спожитого. Вже згаданий академік М. Моїсєєв вбачав загрозу загальнопланетарного тоталітаризму, що насувається, «тоталітаризму демократичного», де ідея сталого розвитку стане слугувати обґрунтуванню світового панування країн «золотого мільярда», благополуччя якого

буде досягнуто ціною деградації та втрати іншого населення й природних ресурсів.

в) Моральний аспект відношення до росту народонаселення й демографічної політики. Питання про народонаселення, імовірно, найбільш хворобливе. Якщо говорити прямо, то ріст чисельності населення не сприяє збереженню природного середовища й ресурсів. Цією стороною справи займався ще Томас Мальтус наприкінці XVIII століття, а його послідовники – «неомальтузіанці» розвинули тему навіть із деяким цинізмом і категоричністю.

Однак сама постановка питання про «контроль чисельності населення» є дуже сумнівною – з погляду традиційних норм моральності й відношення до життя, гуманізму, прав і свобод людини. Не говорячи вже про те, що для країн, що страждають саме від демографічної кризи (а Україна належить саме до таких), актуально зовсім інше. Крім того, хоча ріст населення сприяє збільшенню навантаження на природне середовище й вичерпанню ресурсів, але, повертаючись до сказаного вище, розрив в споживанні між людьми дуже великий. У чому проблема – у тому, що «нас занадто багато» або що «деякі з нас занадто багато споживають»? Зрозуміло, що «ті, кого занадто багато» і «ті, хто занадто багато споживають» схильні давати на це питання діаметрально протилежні відповіді.

Підсумовуючи, зазначимо, в контексті другого та третього питань й виникає найбільше непорозуміння, адже мова йде про необхідність зниження людської життєвої активності.

3. Домінування віртуального над реальним. Найбільш грандіозні події сучасного світу відбуваються у віртуальній, знаковій формі. Характерна для сучасного світу рутинізація досвіду, через розростання віртуальної реальності та віртуалізація соціуму теж пов'язана з падінням вітальності сучасної людини.

Прагнення розваг та емоцій, що спостерігається у сучасних індивідів, легко задовольняється у віртуальному світі. В результаті поширення деструктивних практик та бурхливого проникнення віртуальної реальності в повсякденність у індивіда виникає та розвивається паралельне квазіжиття. Ігровий характер подій обумовлює необов'язковість існування різних модальностей, що заперечують саму ідею фатального кінця: в будь-який момент гри можна повернутися на певний її етап й переграти наново той результат, який не вдовольняє гравця. Віртуальне життя, життя серед симулякрів, як говорив французький філософ Ж. Бодрийяр, робить практично будь-який факт (навіть факт смерті) зворотним, і тому не вимагає твердого контролю над життям з боку суб'єкта.

Віртуалізація суспільства спричинює формування установок непотрібності звичайної людини. Потрібні лише люди, які виконують певні команди та підпорядковують своє життя ззовні пред'явленим вимогам й які більше нагадують роботів, ніж живих істот. Достатньо натиснути на кнопку й той, хто це зробив, отримає виключно ту реакцію, на яку очікував (біхевіористичне «стимул-реакція»).

4. Криза ідентичності, яку переживає більша частина сучасних індивідів. До слова, сучасні дослідники вважають дослідження даного феномену є однією з найактуальніших проблем кінця ХХ ст.: «щоб зрозуміти світ (пост)сучасності й досягти своєї мети, необхідно зрозуміти логіку кризи ідентичності» [6, с. 112].

Формування особистості в (пост)сучасному світі – явище нелегке. Колись особистість була складним чином пов'язана із соціальною й символічною системою поглядів. Р. Шілінг стверджував, що в традиційному суспільстві людина мимоволі здобувала особистість як результат ритуальної практики, що поєднувала її з тілом для відтворення встановлених суспільних традицій. Особистість давалася людям. Символічний порядок відбивав соціальну ієрархію, а абсолютна більшість людей ще при народженні одержувала своє місце й функцію в системі, й як підсумок, ідентифікація та самоідентифікація не були проблемою.

В (пост)сучасності ідентичність набуває сенсу вираження особистості крізь її глибинні основи, сенсожиттєві орієнтири та буттєві «першпринципи». В даний час ідентичність це більше самовираження, ніж ототожнення. Разом з тим, докорінні зрушення в сучасному суспільстві значною мірою зруйнували традиційні форми ідентичності, зробивши їх динамічними. Людина потрапляє в досить складну ситуацію, в якій набуття свого, а не нав'язаного «Я» ускладнюється, а межі обов'язків та відповідальності розмиваються. Крім того, криза ідентичності на рівні індивіда проявляється в реакції, риси якої окреслив І. Семенов [5, с. 51]: сплеск потреби у реконструкції ідентичності; прискорення темпів трансформації ідентичності; поява нових глобальних рис ідентичності.

Криза ідентичності сьогодні проявляється в різних формах, й, зокрема, частіше має форму «відчуження людини від суспільства, людей, самої себе» [3, с. 110]. Вона знаходить вихід в психопатологічних формах свідомості і поведінки, в широкому розповсюдженні феноменів деперсоналізації людини і дереалізації соціокультурних умов життя людини, в прагненні втекти від реального світу, поринаючи в різні форми містицизму, нігілізму й нарцисизму.

Криза ідентичності читається в різних психологічних станах: депресії, апатії, беззмістовної жорстокості, залежності та безпорадності, алкогольної, наркотичної чи фармакологічної залежності. Все це призводить до негативної автономії, ідеології безчасовості, дезінтеграції і відсутності життєвих планів.

Одним з основних факторів криза ідентичності – є невідповідність критеріїв самовизначення, самототожності та самоідентифікації стосовно тих соціальних умов, що сформувалися у процесі суспільних трансформацій та які характеризуються зміною ієрархії життєвих цінностей, і, відповідно, розпадом традиційних уявлень про комплекс соціальних зв'язків та взаємовідносин. Суспільство кінця ХХ – початку ХХІ ст. виявилось нездатним сформувати й запропонувати індивідам, особливо молоді, яка знаходиться на первинній стадії самовизначення та самоідентифікації, соціально-актуальний і, водночас, цікавий для них ідеал особистості, котрий містив би в собі загальнолюдські цінності, комплекс цілей, оволодівши якими, вони набули б бажану свободу та автономність у процесі самореалізації.

Другим фактором є те, що в результаті аксіологічних трансформацій змінюються способи впливу соціального на становлення самості людини. Високий рівень комунікативності сучасності робить ідентифікацію дорадчою (Ж. -Ф. Ліотар), бо людині потрібно створити її на основі мінливого простору всіх можливих символів, ідеологічних поглядів і соціальних звичок. Згідно з моделлю А. Ватермана [див. 6], почуття досягнення ідентичності поступово руйнується в міру того, як мета, цінності і переконання втрачають свою життєздатність і вже не відповідають вимогам життя, що змінилось. «Я» більше не представляється гомогенним, незмінним ядром, закладеним у людину. Якщо при цьому розпочинається процес подолання «непорозуміння багатоголосся», то ідентичність переструктурується відповідно до нових вимог соціуму. Якщо ж в структурі ідентичності починає домінувати «механізм психологічного захисту», а індивід не бажає помічати змін, що сталися, то виникає криза ідентичності.

За умов кризи ідентичності на перший план замість індивідуальних орієнтирів виходять групові. І це є третім фактором. Суспільство, як носій орієнтирів групи, дедалі інтенсивніше нав'язує індивідам стереотипні моделі поведінки й виникає явище стандартизованої свідомості. Подібна заміна призводить до втрати особистістю автономності при прийнятті важливих рішень стосовно вибору сфер та способів реалізації власних життєвих сил. Це у свою чергу перманентно поширюється на весь процес самореалізації особистості, коли вона віддає іманентно притаманну їй свободу соціальним чинникам. Збільшується процес відмови від прийняття рішень через збільшення числа альтернатив. Людина опиняється в ситуації непевності, сумнівів, і, як наслідок, відмовляється від відповідальності не тільки за прийняте рішення, але й за власне життя. Невдоволеність собою та власним тілом, відмова від ініціативності та відповідальності – й криза особистісної ідентичності стає майже не вирішуваною, і, відтак, людина вже пройшла більшу частину дороги в напрямку до фатального рішення – піти від (з) життя.

Й останній - четвертий фактор, що стосується кризи особистості. Прискорення темпів суспільних трансформацій призводить до того, що особистість не отримує достатньої кількості часу для пошуку необхідної аксіологічно-зabarвленої інформації, що наповнить життя сенсом. Людина опиняється в глухому куті та намагається знайти хоча б один, хоч і не кращий варіант виходу. Й це саме той фактор, який провокує швидке, необдумане вихоплення ідей та концепцій, існуючих в інформаційному середовищі. Вимагаючи жертвоприношень з боку людини, (пост)сучасність затребувала новий тип людини, здатну миттєво пристосуватися до «нового порядку», втративши себе, своє Я, або швидко померти, щоб дати можливість вийти на авансцену тим, хто зможе змінювати себе так само швидко, як трансформується суспільство. Деструктивна ідеологія – це антагонізм, який включає в себе кризу, як катастрофічну подію, так й екзистенційну рішучість «Номо сурієнс» («Людини бажаною»), яка є еволюційним продовженням виду «Номо консумер» й живе за принципом «мати або померти». Отже, те що для діячів Модерну було лише припущенням – «матеріальне самоствердження людини веде до самознищення людини» (М. Бердяєв), для агентів (пост)сучасності стало реальністю: «бути сучасним означає знаходитися в оточенні, яке обіцяє пригоди, вдалу гру, зростання, зміни самого себе та світу. І в той же час – це загроза руйнування усього, що ми маємо, що ми знаємо, усього чим ми є» [7, с. 15]. Змінити в цій ситуації спрямованість людини на життя не уявляється можливим, адже суспільство само культивує саморуйнування через потребу у постійному оновленні Я-людини шляхом зміни емоцій, переживань, без зациклення на чомусь постійному, ґрунтовному. Зупинка подібної каруселі вражень одразу викликає негативні відчуття й бажання змін, шляхом руйнування та знищення старого: стосунків з друзями, партнерами, зовнішності, тіла, думок, переживань, життя. Особливо гостро переживають цю «зупинку каруселі» молоді люди.

Висновки. Підсумовуючи можна констатувати, що ціла група факторів (танатоорієнтовний ренесанс, вихоплення з контексту положень деяких наукових концепцій, тотальна криза

особистісної ідентичності, віртуалізація суспільства) детермінує прояв авітальності людини. Дослідники відзначають, що у сучасної людини проявляється усвідомлене небажання жити, але без свідомої мети припинення власного біологічного й соціального функціонування. У людини (пост)сучасності поступово формується виражене прагнення обмеження власного соціального, психологічного й біологічного існування та проявляється перевага внутрішніх авітальних тенденцій над вітальними, маніфестацією чого є синдром очікування та хронічної втоми життя – «taedium vitae». Що ж стосується подальшої соціально-філософської рефлексії авітальності, то вона з наукової позиції здається актуальним та такою, що вимагає більш уважного та детального розгляду представниками української гуманітаристики.

Бібліографічні посилання:

1. **Бек У.** Общество риска: На пути к новому модерну [Текст] / Ульрих Бек [пер с нем]. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.
2. **Бердяев Н. А.** О рабстве и свободе человека: Опыт персоналистической философии [Текст] / Н. А. Бердяев // Бердяев Н. А. Царство духа и Царство Кесаря. – М.: Республика, 1995. – С. 4–162.
3. **Бочков Е. В.** Проблема взаимообусловленности идентификации и омассовления в современном обществе [Текст] / Е. В. Бочков // Ідентичність у сучасному вимірі. Матеріали Міжнародної науково-теоретично конференції. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. – С. 109–111.
4. **Папа Іоанн Павел II** EVANGELIUM VITAE («Евангелие Жизни») [Електрон. ресурс] / Папа Іоанн Павел II. – Режим доступу http://www.catholic.uz/holy_material.html?id=475
5. **Семенов И.** Воля к идентичности: сопротивление и информационные технологии [Електронний ресурс] / И. Семенов // Интернет и российское общество / Под ред. И. Семенова; Моск. Центр Карнеги. – М.: Гендальф, 2002. – 279 с. – Режим доступу: <http://pubs.carneie.ru/books/2002/08is>.
6. **Хесле В.** Кризис индивидуальной и коллективной идентичности [Текст] / В. Хесле // Вопросы философии. – 1994. – № 10. – С. 112–123.
7. **Хоров А.** Время пост-идеологий [Електрон. ресурс] / А. Хоров. – Режим доступу: <http://konservativizm.org/konservativizm/teory/251009042023.html>
8. **Юнг К. Г.** Введение к книге Фрэнсис Дж. Вике «Анализ детской души» [Текст] / К. Г. Юнг; [пер. с нем А. Судакова] // Юнг К. Г. Собрание сочинений. Конфликты детской души / Пер. с нем. – М.: Канон, 1997. – 336 с. - (История психологии в памятниках).
9. **Bermann M.** All that is solid mets into air / M. Bermann. – N. Y.: Simon & Schuster, 1982. - 383 p.
10. Introduction to Anti-life Strategies and Tactics // Pro-life Activist's Encyclopedia. – BBC, American Life League [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ewtn.com/library/PROLENC/ENCYC004.HTM>

УДК 164. 08

О. В. Шарко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЧИ МОЖЛИВИЙ ПАРАНЕСУПЕРЕЧЛИВИЙ ПІДХІД ДО НЕЯСНОСТІ?

Думка про те, що для моделювання явища неясності можна використовувати паранесуперечливу логіку, майже не обговорювалась як в сучасних розвідках, присвячених неясності, так і в розвідках, присвячених паранесуперечливості. Однак аргументи на користь тези про відсутність перспектив у паранесуперечливого опису неясності не є переконливими. Паранесуперечливий опис неясності заслуговує на увагу та подальшу розробку.

Ключові слова: неясність, паранесуперечливість, теорія над-оцінювання, теорія суб-оцінювання, парадокс сориту.

Идея о том, что неясность моделируема с помощью паранепротиворечивой логики, практически не обсуждалась как в современных работах, посвящённых неясности, так и в работах по паранепротиворечивости. Однако аргументы в пользу тезиса о бесперспективности паранепротиворечивого подхода к неясности безосновательны. Паранепротиворечивый подход